

Асноўныя тэндэнцыі развіцця беларускай сістэмы адукацыі: сацыяльна-філасофскі аналіз

К. М. Зуева,
аспірант кафедры філасофіі і метадалогіі
ўніверсітэцкай адукацыі,
Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы

У адпаведнасці з Нацыянальнай стратэгіяй устойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 года [1] стратэгічнай мэтай адукацыі ва ўмовах трансфармацыі сацыякультурнай рэальнасці і фарміравання пост-індустрыяльнага грамадства з новай эканамічнай мадэллю становіцца неабходнасць стварэння якаснай сістэмы адукацыі, якая б у поўнай ступені адказвала патрэбам постіндустрыяльнай эканомікі і ўстойліваму развіццю краіны.

Акцэнт на адукацыі для ўстойлівага развіцця як часткі постіндустрыяльнай адукацыі прадугледжвае пераход да інавацыйнай формы, у якой будучы ўлічвацца ўзмацненне ролі чалавека ў грамадскім развіцці і патрабаванні сучаснага інфармацыйнага грамадства, а таксама адукацыйныя запыты індывіда.

Новыя патрабаванні рэалізуюцца, якія хутка змяняюцца, ставяць у цэнтр патрэбу станаўлення творчага індывіда з развітай асабістай ініцыятывай, здольнага адаптавацца і навучацца на працягу ўсяго жыцця для далейшай магчымасці інтэгравацца ў інавацыйнае і канкурэнтнае асяроддзе.

Сярод прыярытэтных напрамкаў развіцця адукацыі [1] вылучаюць:

- абнаўленне зместу, структуры і арганізацыі адукацыі;
- арганізацыю бесперапыннай адукацыі на працягу ўсяго жыццёвага цыкла;
- умацаванне інтэграцыі паміж вытворчасцю, навукай і сістэмай прафесійнай адукацыі;
- развіццё нацыянальнай сістэмы кваліфікацыі, укараненне прафесійных і ўдасканаленне адукацыйных стандартаў;
- мадэрнізацыю матэрыяльна-тэхнічнай і сацыяльна-культурнай баз устаноў адукацыі, фарміраванне «хмарнага» інфармацыйна-адукацыйнага асяроддзя, якое змяшчае якасныя рэсурсы і паслугі і грунтуецца на сучасных тэхнічных сродках інфармацыі;
- паляпшэнне кадравага забеспячэння сістэмы адукацыі, удасканаленне прафесійных кампетэнцый і павышэнне сацыяльнага статусу педагога ў грамадстве;
- развіццё інклюзіўнай адукацыі.

Падчас правядзення сацыяльна-філасофскага аналізу тэндэнцый развіцця любой нацыянальнай сістэмы адукацыі павышэнне якасці адукацыйнага працэсу як яго вынік выходзіць на першы план. Якія ж умовы неабходныя, каб сістэма адукацыі змагла рэалізавацца як сацыяльны інстытут і максімальна дасягнуць сваёй мэты? На жаль, часта ўкараненне інавацый у адукацыйны працэс звязана са зніжэннем якасці ў ім, аднак патрабаванні часу прымушаюць праводзіць перагляд існуючых парадыгмаў.

Сярод асноўных напрамкаў павышэння якасці адукацыі можна вылучыць:

- максімальны ахоп і задавальненне патрэбы сем'яў у дашкольнай адукацыі, грунтуючыся на прынцыпе даступнасці, у тым ліку на платнай аснове;
- арыентацыю на павышэнне якасці агульнай сярэдняй адукацыі, накіраванай на рэалізацыю мэт устойлівага развіцця і творчай самарэалізацыі асобы;
- акцэнт на ўдасканаленне сістэмы прафесійнай адукацыі і павышэнне прэстыжу рабочых прафесій.

Філасофія адукацыі, якая аформілася ў канцы XX ст., якраз і стала займацца асэнсаваннем супярэчнасцяў і заканамернасцяў яе развіцця, абавязваючыся

на веда аб асноўных мадэлях адукацыі, сфарміраваных на аснове розных філасофскіх уяўленняў пра чалавека і яго месца ў свеце [2, с. 32].

Асноўныя супярэчнасці развіцця адукацыі ўзнікаюць з-за ўкаранення мадэляў, якія толькі часткова выконваюць свае сацыякультурныя функцыі. Заканмерным пераадоленнем такіх супярэчнасцяў з'яўляецца развіццё адукацыі, звязанае са станаўленнем такой яе мадэлі, якая б прадугледжвала поўную рэалізацыю сацыякультурных функцый адукацыі.

На падставе вышэйпададзенага можна вылучыць наступныя ўласцівасці сучаснай адукацыі:

- гуманізацыя (сэнс адукацыі заключаецца ў развіцці асобы);
- гуманітарызацыя (сістэма мер, накіраваных на прыярытэтнае развіццё агульнакультурных кампанентаў у змесе адукацыі);
- дыферэнцыяцыя (арыентацыя навучальнага працэсу на ўлік, задавальненне і развіццё схільнасцей, здольнасцей навучэнцаў);
- дыверсіфікацыя (арыентацыя на разнастайнасць навучальных устаноў і навучальных праграм);
- стандартызацыя;
- шматварыянтнасць;
- шматузроўненасць;
- фундаменталізацыя;
- індывідуалізацыя;
- інфарматызацыя;
- бесперапыннасць.

Уваходжанне ў новую глабальную эканоміку ставіць перад сістэмай адукацыі новыя запыты на падрыхтоўку высокакваліфікаваных творчых кадраў, што можа стаць дасягальным толькі ў сітуацыі стварэння ўмоў для самарэалізацыі асобы праз адукацыю, яе даступнасць, якаснасць і ўключэнне ў сусветную адукацыйную прастору [3].

Нацыянальная сістэма адукацыі Рэспублікі Беларусь мае выразную структуру і грунтуюцца на распрацаванай нарматыўна-прававой базе, якая ўключае Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, Кодэкс Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі» і іншыя нарматыўна-прававыя акты. У гістарычнай рэтраспектыве можна ўбачыць спробы паляпшэння існуючай сістэмы (пілотны праект пераходу на 12-гадовае навучанне ў 2000-х гг., аднак з 2008 г. было прынята рашэнне аб вяртанні да 11-гадовага навучання; разгляд пытання пра абавязковасць агульнай сярэдняй адукацыі; укараненне 10-бальнай сістэмы ацэнкі ведаў; пераход да цэнтралізаванага тэсціравання як формы ўступных выпрабаванняў; адмена і вяртанне профільных класаў і інш.).

На сённяшні дзень сістэма адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь уключае (арт. 11 Кодэкса Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі») [4] дашкольную адукацыю, агульную сярэднюю адукацыю, прафесійна-тэхнічную адукацыю, сярэднюю спецыяльную адукацыю, вышэйшую

адукацыю, адукацыю пасля УВА, дадатковую адукацыю дзяцей і моладзі, дадатковую адукацыю дарослых, спецыяльную адукацыю.

Па дадзеных Нацыянальнага статыстычнага камітэта Рэспублікі Беларусь, на пачатак 2019/2020 навучальнага года дзейнічала звыш 8000 навучальных устаноў, уключаючы 3798 устаноў дашкольнай адукацыі, 3020 устаноў агульнай сярэдняй адукацыі, 176 устаноў прафесійна-тэхнічнай адукацыі, 224 установы сярэдняй спецыяльнай адукацыі, 51 установу вышэйшай адукацыі, у якіх навучалася 1 917 000 дзяцей, навучэнцаў і студэнтаў [5].

Нацыянальнай стратэгіяй устойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 г. [1] вызначаны асноўныя напрамкі развіцця сістэмы дашкольнай адукацыі, якія ўключаюць:

- арганізацыю «крокавай даступнасці» паслуг з развіццём не толькі дзяржаўных, але і прыватных устаноў дашкольнай адукацыі;
- арганізацыю дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы дашкольнай адукацыі;
- удасканаленне навукова-метадычнага забеспячэння дашкольнай адукацыі, уключаючы распрацоўку канцэпцыі навучання замежных моў;
- арганізацыю сеткі груп, у якіх адукацыйны працэс ажыццяўляецца на беларускай мове;
- павышэнне сацыяльнага статусу работнікаў дашкольнай адукацыі.

Уключэнне шасцігадовых дзяцей у адукацыйны працэс першага класа без дадатковага адаптацыйнага перыяду пераходу ад дашкольнай да школьнай адукацыі выклікае некаторую занепакоенасць з боку лекараў і псіхолагаў, паколькі ўсё часцей узнікаюць пытанні псіхалагічнай негатыўнасці дзіцяці да навучання, што патрабуе правядзення дадатковых навуковых даследаванняў. Паскарэнне тэмпу жыцця, узмацненне інфармацыйнага патоку, рост псіхаэмацыйнай нестабільнасці ў дзяцей і дарослых ўсё часцей прыводзяць да рознага роду парушэнняў, што ва ўмовах адукацыйнага працэсу патрабуе ад педагога дадатковых намаганняў па стабілізацыі сітуацыі як у класе, так і пры зносінах з бацькамі.

Традыцыйная прывязка ўстановы адукацыі да месца рэгістрацыі навучэнца як спосаб рэалізацыі прынцыпу даступнасці адукацыі на практыцы мае варыятыўнасць рэалізацыі – выбар месца навучання застаецца за законнымі прадстаўнікамі, што, у тым ліку, не выключае магчымасці навучання ў гімназіі. Перагляд правілаў прыёму ў 5 клас гімназіі з адменай уступных іспытаў меў мэтай зніжэнне непатрэбнай псіхаэмацыйнай нагрузкі з дзіцяці і быў замацаваны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 3 ад 25.01.2018 г. «Аб прыёме ва ўстановы агульнай сярэдняй адукацыі і навучанні ў іх».

Адмена ў 2008 г. і вяртанне профільных класаў у 2015 г. павінны былі спрыяць усвядомленасці

прафесійнага выбару школьніка з узмацненнем правадзення прафарыентацыйнай работы.

На сённяшні дзень не ўнесены змены ў арганізацыю выпускных экзаменаў як пасля 9, так і пасля 11 класаў, хоць магчымасць пераходу традыцыйных экзаменаў з вуснай і пісьмовай у тэставую форму абмяркоўваецца да гэтага часу. Выкарыстанне цэнтралізаванага тэсціравання як формы ўступных іспытаў пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы дазволіла вырашыць пытанні карупцыйнага складу. Аднак гэта прывяло да актуалізацыі неабходнасці мэтанакіраванай механічнай падрыхтоўкі па канкрэтных дысцыплінах без уліку магчымасці творчай самарэалізацыі, паколькі падрыхтоўка да тэсту патрабуе шматразовага паўтарэння і завучвання канкрэтнай інфармацыі. Таксама рэгулярна паўстае пытанне перагляду зместу тэстаў з мэтай іх адпаведнасці зместу навучальных праграм і недапушчальнасці магчымасці ўгадвання правільнага адказу.

Актуальным застаецца пытанне суаднесення адзнак на выпускным экзамене з выніковым балам па тэсту, паколькі гэты разрыў часта бывае істотным. Крытыка цэнтралізаванага тэсціравання як формы адбору па гуманітарных спецыяльнасцях акцэнтуючы ўвагу на тым, што ў апошні час у студэнцкім асяроддзі ўсё часцей узнікаюць пытанні пры фармуляванні і афармленні студэнтам сваёй думкі, пачынаючы ад адказу на семінарскіх занятках і заканчваючы магчымасцю напісання курсавой і дыпломнай работ. Дазвол здачы чатырох дысцыплін з 2019 г., а таксама выкарыстання пры паступленні леташняга сертыфіката пашырае дыяпазон спецыяльнасцяў і ўстаноў вышэйшай адукацыі, але зводзіць прафарыентацыйную работу да выбару «куды падыдзе дадзены набор тэстаў». У далейшым маладыя людзі сутыкаюцца з сітуацыяй адсутнасці матывацыі да навучання пэўнай спецыяльнасці, паколькі яе выбар не быў падмацаваны канкрэтнай інфармацыяй пра яе.

Асобным пытаннем стаіць дзеючая сістэма ацэнкі ведаў. Пераход з пяці на дзесяцібальную сістэму ставіў мэтай максімальны ўлік вынікаў вучэбнай дзейнасці, аднак, як паказвае практыка, нават пры наяўнасці распрацаваных крытэрыяў ацэнкі маецца суб'ектыўны падыход пры ацэньванні. Прычым ідзе параўнанне паміж навучэнцамі, класамі, актыўна ствараецца канкурэнтнае асяроддзе з вылучэннем «лепшых» і «горшых», а не адбываецца ацэнка дасягненняў канкрэтнага вучня ў параўнанні з яго папярэднім перыядам, не выбудовваецца яго індывідуальная адукацыйная траекторыя, якая б улічвала яго задаткі і здольнасці. У сітуацыі вышэйшых навучальных устаноў рэалізуецца так званая рэйтынгавая ацэнка, якая ўключае ў сябе пэўныя вагавыя каэфіцыенты работы як падчас семестра, так і падчас выніковай атэстацыі. У далейшым студэнты ранжыруюцца па атрыманаму рэйтыngu.

Адным з самых актуальных пытанняў з'яўляецца пытанне стварэння і напавунення новых падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў. Рэалізуецца праект «Базавы падручнік», мэта якога – павышэнне якасці засваення ведаў за кошт сістэматызаванага выкладання вучэбнага матэрыялу ў мінімальна неабходным аб'ёме, які вызначаецца адукацыйным стандартам і вучэбнай праграмай [6]. У першую чаргу дадзеную задачу можна вырашыць толькі стварэннем прафесійных аўтарскіх калектываў, якія складаюцца не толькі з прафесарска-выкладчыцкага складу вышэйшых навучальных устаноў і метадыстаў адукацыі, але і з настаўнікаў-практыкаў.

Нацыянальная стратэгія ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 г. [1] прадугледжвае:

- укараненне прынцыпаў устойлівага развіцця ў адукацыйныя стандарты агульнай сярэдняй адукацыі;
- стварэнне рацыянальнай сеткі ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі ў адпаведнасці з патрэбамі грамадзян у атрыманні якаснай адукацыі;
- пашырэнне ўдзелу беларускіх навучэнцаў у міжнародных даследаваннях якасці адукацыі PISA, TIMSS, PIRLS і інш.;
- перападрыхтоўку кіраўнікоў і намеснікаў кіраўнікоў устаноў адукацыі па адукацыйнай праграме практыкаарыентаванай педагагічнай магістратуры;
- распрацоўку крытэрыяў і метадык ацэнкі якасці адукацыі па ўсіх адукацыйных абласцях і ажыццяўленне дзяржаўнай акрэдытацыі ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі на іх аснове.

Уключэнне Рэспублікі Беларусь у 2015 г. у адзіную еўрапейскую адукацыйную прастору з узятымі на сябе абавязкамі па выкананні задач дарожнай карты да 2018 г. (увядзенне трохузроўневай сістэмы вышэйшай адукацыі, стварэнне незалежнага агенцтва па кантролі якасці, перагляд практыкі размеркавання выпускнікоў, забеспячэнне мабільнасці студэнтаў і выкладчыкаў, а таксама акадэмічная свабода і аўтаномія ўніверсітэтаў) дазволіла гаварыць пра пачатак працэсу інтэрнацыяналізацыі адукацыі. У сітуацыі частковага выканання ўмоў уключэння ў Балонскі працэс праграмы акадэмічнай мабільнасці знаходзяць шырокае прымяненне ва ўніверсітэцкім асяроддзі як сярод выкладчыкаў, так і сярод студэнтаў.

Варта адзначыць існуючы разрыў паміж арганізацыяй агульнай сярэдняй і вышэйшай адукацыі, пачынаючы ад формы рэалізацыі адукацыйнага працэсу і заканчваючы адсутнасцю пераемнасці профілю.

Рэгулярны перагляд спецыяльнасцяў з улікам патрэб рынку працы дазваляе прагназаваць патрэбу ў кадрах, праводзіць аптымізацыю дублюючых напрамкаў падрыхтоўкі, а таксама актуалізаваць структуру сістэмы прафесійнай адукацыі.

Згодна з Нацыянальнай стратэгіяй ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь

на перыяд да 2030 г. [1], у сістэме прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў перыяд да 2030 г. неабходна:

- развіццё сістэмы бесперапыннай адукацыі на прынцыпах «адукацыя праз усё жыццё» шляхам пашырэння падрыхтоўкі рабочых (служачых), спецыялістаў па інтэграваных адукацыйных праграмах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі;
- павышэнне якасці адукацыйнага працэсу з улікам прынцыпаў устойлівага развіцця, у тым ліку павышэнне кваліфікацыі дзяржслужачых па пытаннях экалагічнай бяспекі, устойлівага рэгіянальнага развіцця і інш.;
- стварэнне ўніверсітэцкіх вучэбна-навукова-вытворчых комплексаў на аснове інавацыйных навуковых даследаванняў;
- павелічэнне сістэмы грантавай падтрымкі навуковых даследаванняў;
- фарміраванне сістэмы двухузроўневай (першая ступень – бакалаўрыят, другая ступень – магістратура) падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй;
- арганізацыя сістэмы падрыхтоўкі кадраў, у тым ліку апераджальнай, з удзелам заказчыкаў кадраў у яе фінансаванні на аснове мэтавай дамовы;
- удасканаленне сістэмы грантавай падтрымкі адоранай і таленавітай моладзі для прафесійнага самавызначэння і жыццёўладкавання;
- паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі, у тым ліку шляхам забеспячэння сучасным вучэбна-лабараторным абсталяваннем і эксперыментальнай тэхнікай.

Працяглая дыскусія з 2017 г. па ўнясенні змяненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі» дазволіла толькі ў красавіку 2021 г. унесці гэты дакумент для разгляду ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь. Уключэнне пытанняў арганізацыі дыстанцыйнай адукацыі, развіццю якога «спрыяла» пандэмія Covid-19, дазволіць на нарматыўна-прававым узроўні ўрэгуляваць механізм яго рэалізацыі. З нашага пункту гледжання, дыстанцыйная адукацыя магчыма толькі як дадатковы элемент, як форма атрымання ведаў у сістэме адносін «педагог – навучэнец», але не ў сітуацыі поўнага замяшчэння асобы педагога і зносін з ім.

Пералічаныя вышэй факты сведчаць аб тым, што адбываецца фарміраванне ўласнай нацыянальнай парадыгмы адукацыі Рэспублікі Беларусь на этапе постнекласічнай рацыянальнасці, здольнай адказваць на выклікі часу.

Сацыякультурныя функцыі адукацыі вызначаюцца на аснове спалучэння інтарэсаў грамадскіх (дзяржава, сацыяльныя супольнасці і інстытуты) і індывідуальных (навучэнцы, педагогі) суб'ектаў, супярэчнасці паміж інтарэсамі якіх рэалізуюцца ў супярэчнасцях

і заканамернасцях развіцця адукацыі. Адукацыя ў адносінах да грамадства, з аднаго боку, забяспечвае падтрыманне таго ўзроўню культуры і тых сацыяльных адносін, якія ўсталяваліся, а з другога – развіццё і культуры, і грамадства. У сувязі з гэтым яно павінна мець нейкае ўстойлівае на працягу пэўнага часу ядро, якое б дазваляла даць чалавеку такую адукацыю, якая б дапамагла яму паспяхова ўбудавацца ў існуючую сістэму грамадскіх адносін. Такім чынам, развіццё грамадства прадугледжвае і развіццё адукацыі.

Асноўныя супярэчнасці і заканамернасці развіцця адукацыі ўзнікаюць як праява наступных груп сацыяльных і сацыякультурных супярэчнасцяў:

- паміж інтарэсамі дзяржавы, інтарэсамі розных сацыяльных супольнасцяў, інтарэсамі індывідаў;
- паміж сацыяльнымі функцыямі адукацыі: функцыяй падтрымання таго ўзроўню культуры, тых сацыяльных адносін, якія ўсталяваліся ў грамадстве, і функцыяй развіцця і культуры, і грамадства;
- паміж фактычна ажыццяўляемымі мадэлямі адукацыі і сацыякультурнымі функцыямі, якія вызначаюцца сацыякультурнымі адносінамі ў грамадстве і дзяржаве [2, с. 33].

У першых двух выпадках мы гаворым пра супярэчнасці, якія ўзнікаюць пры ўкараненні канкрэтнай мадэлі адукацыі. Іншая сітуацыя будзе складацца пры спробе адначасовага ажыццяўлення парных і супрацьлеглых мадэляў адукацыі, дыферэнцыраваных па адной падставе. Гэта можа адбывацца паслядоўна як вынік рэалізацыі пэўных сацыякультурных і сацыяльных функцый адукацыі, а можа быць вынікам дзеянняў асобных суб'ектаў.

Такім чынам, асноўныя супярэчнасці і заканамернасці развіцця адукацыі могуць быць выяўлены падчас аналізу эфектыўнасці і ўмоў рэалізацыі парных і супрацьлеглых мадэляў адукацыі, дыферэнцыраваных па адной падставе. Спосабы пераадолення супярэчнасцей развіцця адукацыі могуць быць знойдзены толькі пры вызначэнні комплексу ўмоў пераадолення ўсіх асноўных груп сацыяльных супярэчнасцяў.

Па-першае, варта звярнуць увагу на ўсведамленне супярэчнасці паміж сацыяльнымі функцыямі адукацыі, дзякуючы чаму выяўляецца аднабаковасць як мадэлі фундаментальнай, так і мадэлі практыкаарыентаванай адукацыі. Тым самым актуалізуецца магчымасць стварэння інтэгратыўнай мадэлі адукацыі, у якую ўваходзяць фундаментальнасць, з аднаго боку, і практыкаарыентаванасць – з другога.

Па-другое, разважанні над мэтавай накіраванасцю адукацыі, якая стала падставай для вылучэння гуманістычнай (прадугледжвае маральнае самаўдасканаленне, выбудоўванне сістэмы сацыяльных адносін, развіццё чалавечага ў чалавеку як інтэлектуальнае развіццё, разгляд выхавання нароўні з навучаннем) і сцыентыска-тэхнакрытычнай (прафесіяналізацыя

і назапашванне ведаў) мадэляў адукацыі. З прагматычнага пункту гледжання менавіта сцыентыска-тэхнакрытычная мадэль павінна стаць эталонам выніковасці і эфектыўнасці, але паўстае пытанне аб фарміраванні сістэмы каштоўнасцей арыентацый і выхаванні падростаючага пакалення, што немагчыма без прыцягнення гуманістычнай мадэлі.

Па-трэцяе, з пазіцыі філасофскага аналізу існуе супярэчнасць паміж арыентацыйнай адукацыі на развіццё асобных бакоў чалавека і неабходнасцю яго культурнага станаўлення як цэласнасці, што знайшло адлюстраванне ў Кодэксе Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі» і ўяўляе сабой «навучанне і выхаванне ў інтарэсах асобы, грамадства і дзяржавы, накіраваныя на засваенне ведаў, уманняў, навыкаў, фарміраванне гарманічнай, рознабакова развітай асобы навучэнца» [4].

Па-чацвёртае, мае месца арыентацыя адукацыі на развіццё індывідуальнага ў яго супрацьпастаўленні ўсеагульнаму, што праяўляецца ў адмаўленні неабходнасці асваення фундаментальных (усеагульных) ведаў усімі людзьмі і ў проціпастаўленні патрэб індывіда патрэбам грамадства. Гэта супярэчнасць з'яўляецца прыватным выпадкам супярэчнасці паміж неабходнасцю развіцця чалавека як цэласнасці і арыентаванасцю адукацыі на асобныя бакі яго развіцця, якая ўзнікае ў сувязі з выкарыстаннем у якасці тэарэтычнай падставы філасофскіх канцэпцый, якія разглядаюць чалавека аднабакова. У дадзеным выпадку супрацьпастаўляюцца нават узаемавыключальныя індывідуальнае і грамадскае з боку быцця чалавека, якія існуюць у дыялектычным адзінстве і казвалючыйна паміж сабой звязаныя.

Рэформы ў сферы адукацыі, якія праводзіліся ў Рэспубліцы Беларусь, не заўсёды насілі канструктыўны характар, аднак спрыялі аналізу бягучай сітуацыі і вызначэнню далейшых арыенціраў развіцця. Рэалізацыя Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 года [1] прадугледжвае пераход да новай парадигмы адукацыі, вынікам якой стане фарміраванне асобы з сістэмным светапоглядам, крытычным, сацыяльна і экалагічна арыентаваным мыс-

леннем і актыўнай грамадзянскай пазіцыяй. Увага будзе акцэнтавацца на развіцці ў навучэнцаў здольнасцяў, якія даюць магчымасць самастойна засвойваць веды, творча іх перапрацоўваць, ствараць новае, укараняць яго ў практыку і несці адказнасць за свае дзеянні. Прапісаныя напрамкі па дасягненні адзначанай вышэй мэты ўяўляюць сабой комплекс мерапрыемстваў па абнаўленні адукацыйных стандартаў, развіцці міжнароднага супрацоўніцтва і акадэмічнай мабільнасці, абнаўленні, а таксама правядзенні рэгулярнага маніторынгу якасці адукацыйнага працэсу. Разам з тым з боку дзяржавы варта ўмацоўваць статус педагога, фарміраваць станоўчы імідж дадзенай прафесіі, паколькі менавіта ад педагога залежыць, якім будзе будучае пакаленне нашай краіны.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года [Электронный ресурс]. – Минск, 2017. – Режим доступа: <http://www.economy.gov.by/uploads/files/NSUR2030/Natsionalnaja-strategija-ustojchivogo-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitiya-Respubliki-Belarus-na-period-do-2030-goda.pdf>. – Дата доступа: 17.06.2021.
2. Худякова, Н. Л. Философия и развитие образования: учеб. пособие / Н. Л. Худякова. – Челябинск: Изд-во ЧГПУ, 2009. – 230 с.
3. Образование в Республике Беларусь [Текст]: стат. сб. – Минск: Нац. стат. ком. Респ. Беларусь, 2017. – 220 с.
4. Кодекс Республики Беларусь об образовании [Электронный ресурс]: 13 янв. 2011 г., № 243-З: принят Палатой представителей 2 дек. 2010 г.: одобр. Советом Респ. 22 дек. 2010 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2011.
5. Республика Беларусь: стат. ежегод. 2020 [Электронный ресурс] / редкол.: И. В. Медведева (пред.) [и др.]. – Минск, 2020. – Режим доступа: <https://www.belstat.gov.by/upload/iblock/c68/c68ec3c1ac53374bedc363044769f2c1.pdf>. – Дата доступа: 17.06.2021.
6. О результатах работы системы образования Республики Беларусь в 2015 г. и основных направлениях ее развития и совершенствования на 2016–2020 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nastgaz.by/o-rezultatah-raboty-sistemy-obrazov>. – Дата доступа: 17.06.2021.

Анотацыя

У артыкуле разглядаюцца асноўныя тэндэнцыі развіцця беларускай сістэмы адукацыі. З апорай на дзеючую нарматыўна-прававую базу Рэспублікі Беларусь у сферы адукацыі даецца характарыстыка нацыянальнай адукацыйнай парадигмы, а таксама аналізуецца напрамкі яе ўдасканалення.

Abstract

The article examines the main trends in the development of the Belarusian education system: based on the current regulatory framework of the Republic of Belarus in the field of education, a characteristic of the national educational paradigm is given, and the directions of its improvement are analyzed.